

Målnummer:	Ö1352-97	Avdelning:	
Domsnummer:			
Avgörandedatum:	1998-04-06		
Rubrik:	När konkursbeslut undanröjts på grund av grovt rättegångsfel bestående i att gäldenären inte i laga ordning delgivit konkursansökningen och kallelse till förhandling i konkursärendet, har staten ansetts få svara för de uppkomna konkurskostnaderna.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• 2 kap. 25 § konkurslagen (1934:67)• 14 kap. 2 § konkurslagen (1934:67)		
Rättsfall:			

REFERAT

Östersunds TR försatte vid förhandling d 14 febr 1995 Åredalia Aktiebolag i konkurs på ansökan av staten genom Kronofogdemyndigheten i Jämtlands län. Bolaget som var kallat genom kungörelsedelgivning inställde sig inte vid förhandlingen. Till förvaltare i konkursen utsågs advokaten M.O.. HovR:n för Nedre Norrland lämnade d 10 april 1995 överklagande av bolaget med yrkande att konkursbeslutet skulle upphävas utan bifall. Sedan bolaget överklagat HovR:ns beslut undanröjde HD d 3 april 1996 TR:ns och HovR:ns beslut på grund av grovt rättegångsfel, eftersom förutsättningar för kungörelsedelgivning inte förelegat. Målet visades åter till TR:n.

Den 12 juni 1996 inkom till Östersunds TR konkursförvaltarens slutredovisning enligt 13 kap 2 § 1 KL samt arbetsredogörelse med hemställan om arvode. För sitt sysslande med konkursärendet begärde förvaltaren 20 625 kr i arvode. Förvaltaren anhöll om ersättning från staten för de konkurskostnader som inte kunnat tas ut ur konkursboet eller från betalningsskyldig borgenär med 13 235 kr 78 öre. TR:n översände d 10 juli 1996 arbetsredogörelsen till bolaget för eventuellt yttrande senast d 24 juli 1996. I skrivelse, inkommen d 28 juni 1996, återkallade kronofogdemyndigheten konkursansökningen, varefter TR:n i beslut d 8 juli 1996 avskrev ärendet.

Genom beslut d 27 aug 1996 bestämde TR:n (rådmannen Lindkvist) arvodet till konkursförvaltaren till 20 625 kr, varvid TR:n erinrade om att konkurskostnaderna skulle utgå ur boet framför annan skuld som boet ådragit sig och att konkurskostnaderna, för det fall de inte kunde tas ur boet, skulle betalas av staten.

Bolaget överklagade i HovR:n för Nedre Norrland TR:ns beslut d 27 aug 1996 och yrkade i första hand att ärendet, med hänsyn till att TR:n inte informerat bolaget på rätt sätt i avvecklingsfasen av ärendet, skulle återförvisas till TR:n. I andra hand yrkade bolaget att HovR:n skulle bestämma att förvaltaren inte skulle erhålla någon ersättning för sitt arbete, eftersom denne genom sitt agerande allvarligt skadat bolaget och dess intressen, samt att - om ersättning skulle utgå - det skulle fastställas att konkurskostnaderna skulle betalas av staten. Bolaget yrkade vidare att konkursförvaltaren skulle förpliktas att till bolaget utge ersättning för skada och kostnader som uppkommit och som kunde anses vara orsakade av att förvaltaren agerat mot bättre vetande. Bolaget yrkade slutligen att HovR:n skulle fastställa att bolaget av staten skulle ersättas för den skada bolaget åsamkats genom det felaktiga konkursbeslutet.

HovR:n (hovrättsråden Englund och Stoorhök, referent, samt två hovrättsassessorerna Gulliksson) anförde i beslut d 13 mars 1997: HovR:n finner inte att skäl föreligger att återförvisa ärendet till TR:n.

Det överklagade beslutet avser bestämmande av arvode till konkursförvaltaren. Vid bedömningen av om det yrkade arvodet är skäligt kan eventuell oskicklighet eller vårdslöshet från konkursförvaltarens sida beaktas. Däremot kan frågor om förvaltarens eller statens eventuella skadeståndsskyldighet inte bli föremål för HovR:ns prövning i nu förevarande mål. Vad bolaget yrkat och anført i dessa delar lämnar HovR:n därför utan avseende.

Enligt 14 kap 4 § 2 st KL får arvodet till förvaltaren inte bestämmas till ett högre belopp än som med hänsyn till det arbete uppdraget har krävt, den omsorg och skicklighet varmed det har utförts samt boets omfattning kan anses utgöra skälig ersättning för uppdraget. Vad bolaget anført här föranleder inte HovR:n att ändra det av TR:n bestämda arvodet.

Av 14 kap 2 § KL följer att konkurskostnaderna skall utgå ur konkursboet framför andra skulder som boet har ådragit sig. I den mån konkurskostnaderna inte kan tas ut ur boet skall de, med visst undantag som det här inte är fråga om, betalas av staten. Även om det i och för sig kan ifrågasättas om det är rimligt att konkursgäldenären skall betala kostnaderna när konkursbeslutet undanröjs på grund av rättegångsfel, görs det i nämnda lagrum inget undantag för sådant fall (jfr Walin-Palmer, Konkurslagen s 925). Enligt HovR:ns mening saknas alltså i nu förevarande fall lagliga förutsättningar för att låta samtliga kostnader stanna på staten. HovR:n lämnar överklagandet utan bifall.

Bolaget överklagade HovR:ns beslut och yrkade bifall till sina i HovR:n framställda yrkanden.

HD meddelade d 26 maj 1997 prövningstillstånd beträffande frågan vem som skall betala konkurskostnaderna. HD fann ej skäl att meddela prövningstillstånd beträffande målet i övrigt, i följd varav HovR:ns beslut i dessa delar skulle stå fast.

Riksskatteverket bestred ändring. Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Larsson, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande beslut: Skäl. Enligt 14 kap 2 § KL skall konkurskostnaderna utgå ur konkursboet framför andra skulder som boet har ådragit sig. Om konkurskostnaderna inte kan tas ut ur boet skall de, med visst undantag, betalas av staten. Om högre rätt upphäver ett beslut om konkurs skall enligt 2 kap 25 § KL egendomen i boet återställas till gäldenären i den mån den inte behövs för betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig.

Frågan i målet är om konkurskostnaderna skall utgå ur konkursboet när konkursbeslutet undanröjts på grund av grovt rättegångsfel.

I förarbetena till 2 kap 25 § KL behandlades frågan huruvida gäldenären skulle betala konkurskostnaderna även för det fall att konkursbeslutet varit felaktigt (se prop 1986/87:90 s 206-207). Därvid anfördes att gäldenären är närmast att svara för konkurskostnaderna även i ett sådant fall, eftersom gäldenärens vetskap om att han kan drabbas av ansvar för konkurskostnaderna bör förmå honom att redan i TR:n göra allt för att undvika ett konkursbeslut. Det uttalades att detta borde gälla även om TR:ns beslut i efterhand framstod som materiellt felaktigt mot bakgrund av vad som åberopades av gäldenären där, eftersom man med en annan ordning riskerade att gäldenären var mindre aktiv än han borde vara i den situationen.

Såsom uttalats i doktrinen finns det sakligt fog för standpunkten att gäldenären inte kan anses skyldig att låta sina tillgångar gå till täckande av

konkurskostnaderna i ett fall då konkursbeslutet undanröjts på grund av grovt rättegångsfel (se Walin-Palmer, Konkurslagen, s 925). De ändamålssynpunkter som anförts för att ålägga ett konkursbo ett kostnadsansvar vid ett materiellt felaktigt konkursbeslut gör sig normalt inte heller gällande i ett sådant fall. Något undantag härför har emellertid inte gjorts i konkurslagen. Vidare har en konkursgäldenär möjlighet att vända sig till i första hand justitiekanslern med en begäran om ersättning när en domstol förfarit felaktigt. Vid angivna förhållanden får det anses att det saknas förutsättningar att förordna att konkurskostnaderna skall betalas av staten. Överklagandet skall därför lämnas utan bifall.

HD:s avgörande. HD lämnar överklagandet utan bifall.

HD (JustR:n Gregow Lars Å Beckman och Danelius, referent) fattade följande slutliga beslut: Skäl. Sedan Åredalia Aktiebolag försatts i konkurs av Östersunds TR och HovR:n för Nedre Norrland lämnat bolagets överklagande utan bifall, undanröjde HD genom beslut d 3 april 1996 konkursbeslutet på grund av grovt rättegångsfel och visade målet åter till TR:n. Sedan konkursansökningen återkallats, avskrev TR:n konkursärendet.

Det grova rättegångsfel som föranledde att konkursbeslutet undanröjdes bestod i att bolaget i konkursärendet hade delgetts konkursansökningen och kallelse till förhandling vid TR:n genom kungörelsedelgivning utan att förutsättningar att använda denna form av delgivning förelåg. Frågan är nu vem som skall svara för de konkurskostnader som uppkommit med anledning av det oriktiga konkursbeslutet.

I 14 kap 2 § KL anges att konkurskostnaderna skall utgå ur konkursboet och, i den mån de inte kan tas ut ur boet, betalas av staten fränsett visst fall som här saknar intresse. Skyldighet för konkursbo att stå för konkurskostnaderna har ansetts föreliggande även i fall då konkursbeslutet upphävts efter överklagande (jfr 2 kap 25 § KL). Som skäl för detta har anförts bl a att ett sådant betalningsansvar är ägnat att förmå gäldenären att redan i TR:n göra allt för att undvika ett konkursbeslut (jfr prop 1986/87:90 s 206f).

Det angivna skälet för att konkursboet skall svara för konkurskostnader även om konkursbeslutet upphävs har emellertid ingen bärkraft i ett fall som det förevarande, då gäldenären till följd av felaktig delgivning betagits sin rätt att i normal utsträckning medverka i processen.

Denna situation är inte särskilt reglerad i konkurslagen och behandlas inte i dess förarbeten. I doktrinen har det bedömts som osäkert vem som skall bära kostnadsansvaret i fall då konkursbeslut undanröjs till följd av rättegångsfel (Walin-Palmer, Konkurslagen s 925).

Bestämmelsen i 14 kap 2 § KL om konkursboets kostnadsansvar får anses bygga på förutsättningen att konkursgäldenären haft möjlighet att i normal ordning framställa invändningar mot konkursansökningen och utföra sin talan i konkursärendet. När, som i förevarande fall, gäldenären till följd av ett grovt rättegångsfel berövats dessa processuella rättigheter, kan den nämnda bestämmelsen om konkursboets primära ansvar för konkurskostnaderna inte vinna tillämpning. Det återstår då att låta staten svara för dessa kostnader.

Av det anförda följer att bolagets talan skall bifallas.

HD:s avgörande. Med ändring av HovR:ns beslut förordnar HD att konkurskostnaderna skall betalas av staten.

JustR:n Lambe och Victor var skiljaktiga på sätt framgår av följande yttrande: Den 14 febr 1995 försatte Östersunds TR Åredalia Aktiebolag i konkurs på ansökan av staten genom Kronofogdemyndigheten i Jämtlands län. Sedan HovR:n för Nedre Norrland lämnat bolagets överklagande utan bifall undanröjde HD d 3 april 1996 HovR:ns och TR:ns beslut och visade målet åter till TR:n för

erforderlig behandling.

Orsaken till att besluten undanröjdes var att det i TR:n förekommit ett rättegångsfel som bestod i att bolaget hade delgetts konkursansökan och kallelse till förhandling vid TR:n genom kungörelsedelgivning trots att det, såvitt framgick av utredningen, inte fanns förutsättningar att använda den formen av delgivning.

Kronofogdemyndigheten återkallade sedermera sin konkursansökan genom en skrivelse d 28 juni 1996 och TR:n avskrev därefter ärendet i beslut d 5 juli 1996.

Frågan i målet är om konkurskostnaderna skall utgå ur boet till den del som det finns tillgångar som täcker kostnaderna eller om staten även till den delen skall anses skyldig att betala konkurskostnaderna.

Ett upphävande av ett beslut om konkurs kan ha sin grund såväl i att beslutet varit materiellt felaktigt som att handläggningen i den lägre instansen varit behäftad med någon formell felaktighet. I sistnämnda fall upphävs konkursen genom att konkursbeslutet undanröjs.

Enligt 14 kap 2 § KL gäller som huvudregel att konkurskostnaderna skall utgå ur boet. Något undantag gäller inte för det fallet att konkursbeslutet har upphävts. Av 2 kap 25 § KL framgår tvärtom att egendomen i boet i sådana fall inte skall återställas till gäldenären om den behövs för betalning av konkurskostnaderna. Varken lagrummets avfattning eller dess förarbeten (jfr prop 1986/87:9 s 206f) ger vid handen att regleringen inte skulle vara fullt ut tillämplig när beslutet om konkurs undanröjs till följd av ett rättegångsfel. Även i sådana fall kan förhållandena vara sådana att grunden för regleringen motiverar ett kostnadsansvar för boet.

I 14 kap 2 § KL finns vidare bestämmelser om statens ansvar för konkurskostnader. Enligt dessa är staten endast skyldig att betala konkurskostnaderna i de fall då dessa inte kan tas ur boet.

Är rättegångsfelet av den art som fallet är här kan sägas att ändamålet med regeln om boets kostnadsansvar talar för att konkurskostnaderna inte skall drabba boet. Skäl kan då tala för att tolkningsvis ge regeln i 2 kap 25 § KL en mer begränsad innebörd än den här antagits ha. För att fullfölja tanken bakom en sådan lagtillämpning skulle staten med en motsvarande ändamålstolkning anses ha att på grund av 14 kap 2 § KL bära kostnadsansvaret men då inte, vilket lagen förutsätter, som supplerande kostnadsbärare utan som primärt ansvarig.

Den angivna tolkningen, som alltså i två avseenden avviker från vad som följer av lagtextens formulering, skulle i och för sig kunna anses påkallad för att tillgodose billighetshänsyn som annars inte skulle kunna vinna beaktande. Vid den bedömningen måste beaktas att även om boet inom ramen för konkursärendet anses primärt ansvarig för konkurskostnaderna så behöver detta inte innebära att konkursgäldenären också slutligt måste svara för konkurskostnaderna med sina tillgångar. Enligt 3 kap 2 § skadeståndslagen är staten skyldig att ersätta skador som vållats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet som staten svarar för. Med stöd av den bestämmelsen kan en konkursgäldenär få ersättning inte endast för konkurskostnader utan också för andra förmögenhetsskador som han kan ha drabbats av till följd av ett felaktigt konkursbeslut (jfr JK-besluten 1986 C 8 och 1993 C 1 och C 2). Detta gäller såväl vid materiella fel som vid rättegångsfel. Frågan om sådan ersättning prövas dock i annan ordning än inom ramen för konkursärendet.

I vart fall till viss del gäller frågan således inte om gäldenären skall behöva stå för konkurskostnaderna utan i vilken form prövningen av den frågan skall ske. Om staten inom ramen för konkursärendet skall anses ansvarig för

konkurskostnaderna också i andra fall än de som följer av bestämmelsen i 14 kap 2 § KL torde det vara ofrånkomligt att prövningen till stora delar måste göras från likartade utgångspunkter som de som gäller vid skadestånd på grund av fel och försummelse i myndighetsutövning. Några sådana uppenbara brister i skadeståndsreglernas utformning att dessa kan motivera en möjlighet att utan lagstöd på likartade grunder göra undantag från konkurslagens bestämmelser om boets ansvar för konkurskostnaderna kan inte anses föreligga. Det kan inte heller antas att en möjlighet att göra sådana undantag skulle kunna medföra några påtagliga processekonomiska fördelar. Overklagandet skall därför lämnas utan bifall.

HD:s beslut meddelades d 6 april 1998 (mål nr Ö 1352/97).

Sökord: Konkurs; Konkurskostnader; Rättegångsfel; Kallelse

Litteratur:
